

Vpliv zaznave korupcije na pripravljenost za njeno prijavo

Massimo Manzin,¹ Robert Šumi,² Aleksander Koporec Oberčkal,³ Cene Bavec⁴

V raziskavi smo preverili povezavo med zaznavanjem korupcije in pripravljenostjo na prijavo korupcije v slovenskem okolju. Podatke za raziskavo smo pridobili z anketiranjem 233 posameznikov iz različnih gospodarskih in javnih organizacij. Pri analizi smo se oprli na modeliranje strukturnih enačb. Konceptualni model smo zgradili na izsledkih faktorске analize vhodnih podatkov, končni model pa smo postavili na podlagi preverjanja modela s statističnimi indeksi ustreznosti. Potrdili smo hipotezo, da večja stopnja zaznavanja korupcije vodi k manjši pripravljenosti za njeno prijavo. Ugotovili smo tudi, da ima zaznavanje korupcije v različnih okoljih različen učinek na pripravljenost za njeno prijavo. Statistično relevantno je le zaznavanje korupcije v pravosodju, policiji in pri uradnikih, druga področja pa na pripravljenost za prijavo ne vplivajo. Pri razlogih, zaradi katerih se dejanja korupcije ne prijavljajo, se je pokazalo, da višje stopnje zaznavanja korupcije bistveno bolj spodbujajo neprijavljanje korupcije zaradi nezaupanja kot pa zaradi osebnih interesov.

Ključne besede: korupcija, zaznava korupcije, prijava korupcije, osebni interesi, nezaupanje

UDK: 343.352(497.4)

1 Uvod

Korupcija in zaznavanje korupcije sta kulturna fenomen, ki sta odvisna od tega, kako se v posamezni družbi razumejo pravila vedenja in kaj v tej družbi pomeni odklonskost (Dreher, Kotsogiannis in McCorrison, 2007; Ionescu, 2013; Krašovec, Johannsen, Pedersen in Deželan, 2014; Melgar, Rossi in Smith, 2010a, 2010b). Zaznavanje korupcije je odvisno tudi od osebnih značilnosti, vrednot in moralnih stališč ljudi, ki živijo v tej družbi (Batory, 2012; Ionescu, 2013; Melgar et al., 2010a, 2010b; Persson, Rothstein in Teorell, 2013). Melgar et al. (2010a, 2010b) ob tem ugotavljajo, da imajo visoke ravni zaznavanja korupcije lahko celo bolj škodljive učinke od korupcije, saj krepi včasih tudi neupravičeno nezaupanje v posamezno institucijo. Podobno ugotavlja Ionescu (2013), in sicer, da visoka raven zaznavanja korupcije generira t. i. kulturo nezaupanja v pristojne institucije.

Melgar et al. (2010a, 2010b) so v raziskavi⁵ ugotovili, da vplivajo na zaznavanje korupcije tudi osebne značilnosti ljudi in stanje v posamezni družbi. Rezultati njihove raziskave kažejo, da ženske bolj pogosto kot moški zaznavajo višje stopnje korupcije. Višje stopnje korupcije zaznavajo tudi razvezani v primerjavi s poročenimi in manj izobraženi v primerjavi z bolj izobraženimi. V povezavi s starostjo anketirancev in vero avtorji niso ugotovili statistično pomembnih razlik, ugotovili pa so, da imajo nižjo zaznavo korupcije anketiranci, ki bolj pogosto obiskujejo verske obrede. Ugotovili so tudi, da imajo zaposleni v zasebnem sektorju pogosteje višjo zaznavo korupcije kot zaposleni v javnem sektorju in da imajo nezaposleni pogosteje višjo zaznavo korupcije kot zaposleni. V kategoriji zaposlenih pa so ugotovili, da imajo samozaposleni pogosteje višjo zaznavo korupcije, zaposleni za polni delovni čas pa nižjo zaznavo korupcije. Med upokojevcami in drugimi, med pripadniki sindikatov in drugimi ter med ljudmi, ki živijo v urbanih naseljih ali na podeželju, statistično značilne razlike niso bile ugotovljene (ibid.).

Poleg zgoraj navedenega so Melgar et al. (2010a, 2010b) ugotovili, da makroekonomska stabilnost v posamezni državi in rast BDP pozitivno vplivata na nižjo zaznavo korupcije, da visoka inflacija vpliva na višjo zaznavo korupcije ter da imajo državljani nekdanjih socialističnih vzhodnoevropskih držav,

¹ Dr. Massimo Manzin je kriminalistični inšpektor v Policijski upravi Koper. E-pošta: massimo.manzin@policija.si

² Dr. Robert Šumi je vodja Centra za raziskovanje in socialne veščine v Policijski akademiji. E-pošta: robert.sumi@policija.si

³ Dr. Aleksander Koporec Oberčkal je višji policijski inšpektor v Centru za raziskovanje in socialne veščine v Policijski akademiji. E-pošta: aleksander.koporec.oberckal@policija.si

⁴ Dr. Cene Bavec, zaslužni profesor Univerze na Primorskem. E-pošta: cene.bavec@guest.arnes.si

⁵ Melgar et al. (2010a, 2010b) so raziskavo opravili s pomočjo baze podatkov '2004 International Social Survey Program (ISSP)'

vključno s Slovenijo, višjo zaznavo korupcije v družbi, kot jo imajo državljani zahodnoevropskih držav. Hkrati so avtorji ugotovili, da na zaznavo korupcije negativno vpliva tudi pojav neenakosti med posameznimi družbenimi skupinami ter da imajo nižjo zaznavo korupcije ljudje s pozitivnim mišljenjem o demokraciji v družbi, kjer živijo. Zadnje ugotavlja tudi Ionescu (2013), in sicer da višja stopnja demokratičnosti in ekonomskega razvoja v posamezni državi pozitivno vplivata na nižjo stopnjo zaznave korupcije. Podobno je bilo ugotovljeno tudi v raziskavi leta 2000 'The Gallup International 2000 Millennium Survey', ki je bila opravljena v 60 različnih državah, in sicer, da je razočaranje nad demokracijo največje v državah, kjer se ugotavlja visoka stopnja zaznave korupcije (Davis in Ruhe, 2003).

Mishler in Rose (2008) sta na podlagi analize podatkov o stopnji koruptivnosti v posameznih državah, ki so bili pridobljeni s pomočjo različnih merskih instrumentov (npr. Global Corruption Barometer), ugotovila, da med zaznavanjem korupcije in dejanskimi izkušnjami ljudi s korupcijo obstaja velika razlika. Čeprav je stopnja tega razkoraka različna med posameznimi regijami, politični sistemi in ekonomsko razvitenostjo držav, stopnja zaznavanja korupcije povsod zelo presega dejanske izkušnje ljudi s korupcijo. Avtorja tako poudarjata vprašanje o zanesljivosti in veljavnosti instrumentov, ki merijo zaznavanje korupcije, in ugotavljata, da na zaznavanje korupcije vplivajo tudi različni drugi dejavniki, kot npr. kulturni stereotipi, poročanja medijev, politična propaganda, govornice in posploševanja med ljudmi, različna pričakovanja ljudi itd. (prav tam). Podobno ugotavljajo tudi drugi avtorji (Clausen, Kraay in Nyiri, 2011).

Navkljub navedenemu pa Davis in Ruhe (2003) menita, da je lahko zaznava korupcije tisti dejavnik, s pomočjo katerega se v današnjem času ugotavlja koruptivnost v posamezni državi oziroma ugled države v odnosu do korupcije. Avtorja sta v raziskavi, v kateri sta preučevala povezanost med štirimi Hofstedejevimi spremenljivkami (porazdelitev moči, izogibanje negotovosti, individualizem/kolektivizem, maskulinitet/femininitet), zaznavo korupcije in ekonomsko učinkovitostjo države, ugotovila, da je korupcijo v posamezni državi možno celo napovedati, in sicer v primeru, ko se ugotovi prisotnost visoke stopnje porazdeljevanja moči, maskulinitet in kolektivizma.

Campbell in Göritz (2014) sta v raziskavi ugotovila, da se tudi vodje in zaposleni razlikujejo v zaznavanju in dojemanju koruptivnosti posamezne organizacijske kulture. Vodje koruptivno organizacijsko kulturo dojemajo v sklopu usmerjenosti k visoki učinkovitosti oziroma doseganju rezultatov, zaposleni pa v kontekstu racionalizacije in timskih ali skupinskih pravil. To po mnenju avtorjev pomeni, da je

vloga vodij in zaposlenih v procesu 'normalizacije' korupcije različna, in sicer je vloga vodij, da temu primerno prilagodijo organizacijsko okolje, vloga zaposlenih pa, da ravnajo koruptivno. Iz tega izhaja, da so vodje primarno osredotočeni na institucionalni vidik, zaposleni pa na mehanizem socializacije in racionalizacije (prav tam). Avtorja zaključujeta, da je koruptivna organizacijska kultura odraz mehanizmov normalizacije (institucionalizacije, racionalizacije in socializacije), ki vplivajo na občutke, razmišljanje in vedenje ljudi (Campbell in Göritz, 2014).

Posebna težava, povezana z bojem proti korupciji, je pripravljenost posameznikov, da se proti njej aktivno borijo in jo prijavljajo ustreznim organom. Usoda žvižgačev, ki iz različnih razlogov prijavljajo ali posredno opozarjajo na koruptivna dejanja, je v večini primerov negotova, s pogosto skrajno negativnimi posledicami zanje (Davis, 2012; Sumanth, Mayer in Kay, 2011). V zavesti ljudi je še vedno odpor proti temu, da bi anonimno ali javno prijavili posameznika, še posebej, če gre za sodelavce v isti organizaciji (Moberly, 2006). V resnici je razlogov, ki naj bi opravičevali tako pasivnost, zelo veliko. Vseeno pa večina raziskav kaže na nezaupanje in strah posameznikov pred različnimi oblikami maščevanja, nekaj pa jih namiguje tudi na osebne interese, zaradi katerih nekdo korupcije ne prijavlja, ker ima lahko od nje koristi (Ryvkina, Serra in Tremewan, 2015).

2 Cilji in metode raziskave

Pripravljenost posameznikov, da prijavljajo koruptivna dejanja, je torej odvisna od vrste dejavnikov, ki se raztezajo od narodne kulture in družbenopolitičnega okolja do osebnega odnosa posameznikov do korupcije. V svoji raziskavi smo se omejili na proučevanje povezanosti posameznikove zaznave koruptivnosti in njegove pripravljenosti, da jo prijavi.

Raziskovalna hipoteza je bila razmeroma splošna in se je glasila: »Posameznikova zaznava korupcije vpliva na njegovo pripravljenost, da jo prijavi pristojnim organom.« Pri statističnem vrednotenju te hipoteze nas je posebej zanimalo, ali ima zaznava korupcije v različnih institucijah različen učinek na pripravljenost za njeno prijavo. Ker nismo našli podobnih predhodnih raziskav, ki bi nam omogočale predvidevanje določenih povezav in s tem izdelavo empiričnega modela, smo se odločili, da bomo hipotezo preverjali z metodo strukturnih enačb, kar je najbolj uporaben statistični pristop pri testiranju konceptualnih in teoretičnih modelov, kjer konceptualne povezave med spremenljivkami niso popolnoma predvidljive.

Osnova za empirično raziskavo je bila anketa, ki smo jo po spletu izvedli na vzorcu 312 oseb. Ob začetni kontroli podat-

kov je bilo iz nadaljnje analize izključenih 56 anketnih vprašalnikov zaradi prevelikega števila manjkajočih odgovorov na trditve, 33 anketnih vprašalnikov je bilo izključenih zaradi manjkajočih demografskih podatkov. Vsebinsko ustreznost anketnega vprašalnika smo preverili s pilotnim testiranjem, pri katerem so imeli anketiranci možnost poleg odgovorov podati svoje mnenje o anketnem vprašalniku. Tako so predlagali, da se štiri trditve vsebinsko dopolnijo ali bolj jasno opredelijo. Pilotno testiranje je bilo 20. februarja 2013 v Kopru, v bližini večjega nakupovalnega centra, s pomočjo dveh anketarjev, in sicer na vzorcu 60 oseb⁶. Glavno raziskavo smo izvedli elektronsko, s pomočjo spletnega orodja LimeSurvey (www.limesurvey.org) od 25. 2. 2013 do 20. 4. 2013. Vabilo za sodelovanje v elektronski raziskavi je bilo posredovano v fizični obliki 600 naključno mimoidočim osebam v Kopru od 25. 2. 2013 do 27. 2. 2013. Vabilo k sodelovanju je vsebovalo kratek opis raziskave, elektronski naslov, na katerem je spletna anketa dosegljiva, in prošnjo, da se elektronski naslov spletne ankete v čim večjem številu posreduje znancem, prijateljem in sodelavcem.

Tabela 1: Starostna in izobrazbena struktura anketirancev

Starostna struktura		
Starostni razredi v letih	Število anketirancev	Odstotek
18–27	46	19,7
28–37	124	53,2
38–47	50	21,5
48–57	9	3,9
57–	4	1,7
Skupaj	233	100
Izobrazbena struktura		
Nedokončana osnovnošolska izobrazba	1	0,4
Osnovnošolska izobrazba	4	1,7
Srednja poklicna izobrazba	18	7,7
Srednješolska izobrazba	83	35,6
Višješolska izobrazba	28	12,0
Visoka strokovna izobrazba	32	13,8
Univerzitetna izobrazba ali več	67	28,8
Skupaj	233	100

⁶ V vzorcu je bilo zajetih 39 žensk in 21 moških. 48 oseb je bilo zaposlenih v gospodarstvu, 12 v negospodarstvu. 44 oseb je bilo zaposlenih za nedoločen čas, 16 za določen čas.

Vzorec opredelujeta še naslednji dve značilnosti:

- 69 % je zaposlenih za nedoločen čas in 31 % za določen;⁷
- 65 % anketirancev prihaja iz gospodarstva in 35 % iz negospodarstva.

Pri opredelitvi anketnih vprašanj smo se oprli na podobne teoretične vire (Dobovšek, 2009; Mungiu-Pippidi, 2006; Štulhofer et al., 2007; Warren, 2006) in primere iz prakse (Andosova, Baitugelova, Jandosova in Kunitsa, 2003; Budak, 2006; Budak in Rajh, 2012; Čábelková, 2001; Dobovšek in Škrbec, 2012; Fedran, Dobovšek in Ažman, 2015; Gulnaz, 2010; Habib in Zurawicki, 2002; Heyneman, Anderson in Nuraliyeva, 2008; Ko in Samajdar, 2010; Kurdija, 2010; Melgar et al., 2010a, 2010b; Meško, 2009; Song in Cheng, 2012; Swaleheen, 2011; Štulhofer, 2004; Transparency International, 2012; United Nations Office of Drugs and Crime [UNODC], 2011a, 2011b; Valicon, 2010), medtem ko je bila definicija korupcije, navedena v anketnem vprašalniku, povzeta iz Zakona o integriteti in preprečevanju korupcije (2011: čl. 4): »Korupcija je vsaka kršitev dolžnega ravnanja uradnih in odgovornih oseb v javnem ali zasebnem sektorju, kot tudi rav-

⁷ V gospodarstvu je bilo zaposlenih za nedoločen čas 61 % zaposlenih in 39 % za določen čas. V negospodarstvu je bilo 72 % oseb zaposlenih za nedoločen čas in 28 % za določen čas

nanje oseb, ki so pobudniki kršitev ali oseb, ki se s kršitvijo lahko okoristijo, zaradi neposredno ali posredno obljubljenе, ponujene ali dane oziroma zahtevane, sprejete ali pričakovane koristi zase ali za drugega«.

Anketni vprašalnik je bil razdeljen v tri vsebinske sklope:

1. mnenje o tem, kako koruptivne so posamezne institucije⁸ v Sloveniji (mnenje za 11 institucij);
2. mnenje o vzrokih za koruptivnost v Sloveniji (17 trditev);
3. razlogi, zaradi katerih bi posameznik prijavil ali pa ne bi prijavil korupcije (10 trditev).

3 Analiza in interpretacija rezultatov

Zbrane podatke smo obdelali in analizirali s pomočjo statističnega paketa SPSS (verzija 21) in LISREL. V nadaljevanju prikazujemo rezultate analize in njihovo interpretacijo.

3.1 Zaznava koruptivnosti institucij

Prvi sklop trditev v anketi je meril mnenje o tem, kako koruptivne so posamezne institucije (tabela 2), kjer so anketiranci svoje strinjanje izražali na 5-stopenjski lestvici (1 – nikakor ni koruptivno, 5 – ekstremno koruptivno). Na podlagi ocenjene povprečne stopnje koruptivnosti je razvidno (tabela 2), da zasedajo prvo mesto politične organizacije (politične stranke in parlament), ki so po mnenju anketirancev močno koruptivne (ocenjena povprečna stopnja koruptivnosti nad 4,1). Druga skupina institucij je podobnih, pri čemer so ocenjene povprečne stopnje koruptivnosti v intervalu od 3,4 do 3,9 (poslovno-zasebni sektor, verske ustanove, uradniki na ministrstvih in občinah, pravosodje, mediji, policija). Tretjo skupino pa tvorijo institucije s precej nižjo povprečno oceno koruptivnosti, ki je med 2,7 in 2,9 (nevladne organizacije, vojska in šolstvo). Rezultati, ki smo jih pridobili v svoji raziskavi, so podobni rezultatom Transparency International (2012, 2013), v kateri za Slovenijo velja, da so na vrhu lestvice koruptivnosti politične institucije, pri dnu pa nevladne organizacije, šolstvo in vojska.

Z namenom, da bi bolje spoznali strukturo dejavnikov koruptivnosti, smo uporabili eksplorativno faktorsko analizo, pri tem pa smo uporabili metodo glavnih osi s poševno

rotacijo Oblimin. V tabeli 2 so poleg povprečnih vrednosti in standardnega odklona prikazane tudi faktorske uteži, ki izražajo jakost vpliva posamezne spremenljivke na izbrani faktor. Zaradi boljše preglednosti so prikazane zgolj tiste faktorske uteži, ki izražajo pomemben vpliv izbranih spremenljivk na proučevani faktor ($> 0,5$). Vrednost kazalnika KMO znaša 0,74, kar pomeni, da so podatki primerni za analizo. Za trditve v sklopu posameznega faktorja so bili izračunani tudi kazalci zanesljivosti (Cronbachov koeficient alfa), katerih vrednosti znašajo od 0,72 do 0,77. Navedene vrednosti presegajo vrednost 0,70, ki jo Nunnally in Bernstein (1994) navajata kot priporočeno vrednost zanesljivosti vprašalnika.

⁸ Vrste institucij so bile izbrane za raziskavo na podlagi Global Corruption Barometer, in sicer: politične stranke, parlament, mediji, nevladne organizacije, uradniki na ministrstvih in občinah, policija, pravosodje, vojska, šolstvo, poslovno-zasebni sektor, verske ustanove.

Tabela 2: Rezultati faktorске analize – zaznava korupcije

Institucija	Faktorske uteži	Povprečje	Standardni odklon
<i>Politika (F1)</i>			
Politične stranke	0,895	4,46	0,77
Parlament	0,836	4,15	0,84
Cronbachov koeficient alfa = 0,77			
Pojasnjena varianca (v %) = 37,089			
_____ (F2)			
Mediji	0,755	3,62	1,12
Nevladne organizacije	0,724	4,15	0,84
Uradniki na ministrstvih in občinah	0,662	3,85	1,06
Policija	0,644	3,41	1,18
Pravosodje	0,603	3,72	1,04
Cronbachov koeficient alfa = 0,75			
Pojasnjena varianca (v %) = 14,562			
_____ (F3)			
Vojska	0,827	2,75	1,41
Šolstvo	0,821	2,69	1,15
Cronbachov koeficient alfa = 0,72			
Pojasnjena varianca (v %) = 12,654			
<i>Nerazporejeni instituciji</i>			
Poslovno-zasebni sektor		3,85	1,06
Verske ustanove		3,78	1,03

Na podlagi rezultatov faktorске analize smo ugotovili, da lahko področje zaznave koruptivnosti institucij pojasnimo s tremi skupnimi dejavniki. Med njimi je najbolj jasno vsebino mogoče pripisati prvemu faktorju, kjer je delež celotne pojasnjene variance tudi sicer najvišji (37 %). Prvi faktor kaže najvišje uteži pri stopnji zaznavanja koruptivnosti v parlamentu in političnih strankah, s čimer ta faktor odraža koruptivnost političnih struktur. Drugi faktor, s pomočjo katerega je mogoče pojasniti 14,562 % celotne variance vzorca, kaže relativno visoke faktorske uteži pri zaznavanju koruptivnosti v medijih, nevladnih ustanovah, policiji, pri uradnikih na ministrstvih in občinah ter v policiji in pravosodju. Glede na to, da gre za institucije z različnimi smotri delovanja, je omenjeni rezultat nekoliko presenetljiv. Če zaposlene v teh institucijah obravnavamo kot uradne osebe, s katerimi se državljani srečujemo vsakdan v takih ali drugačnih okoliščinah, povečini pa v takih ali drugačnih upravnih oziroma uradnih postopkih, bi lah-

ko omenjeni faktor razumeli kot odraz koruptivnosti znotraj upravnih struktur oziroma institucij. Pri tretjem faktorju je relativno najvišje uteži mogoče zaslediti pri zaznavanju koruptivnosti v vojski in šolstvu, kjer obenem anketirani zaznavajo najnižje tveganje koruptivnosti. Poimenovanje tega faktorja predstavlja največji izziv oziroma odpira možnosti nadaljnjih raziskovanj. Zaznavanja koruptivnosti v poslovno-zasebnem sektorju in v verskih ustanovah ni mogoče pojasniti z nobenim izmed treh identificiranih faktorjev.

Navkljub rezultatom faktorске analize, kjer smo identificirali tri dejavnike zaznavanja koruptivnosti, smo pri opredelitvi strukturnega modela izhajali zgolj iz ene same enotno opredeljene latentne spremenljivke, pri čemer sta razloga predvsem dva. Prvi razlog je vsebinske narave in se nanaša na občutljivost poimenovanja drugega in tretjega identificiranega dejavnika, kjer smo še posebej pri zadnjem imeli težave z nje-

govim poimenovanjem. Drugi razlog je v različnih izhodiščih obeh analiz. V faktorsko analizo smo vključili izključno analizo vidika zaznavanja koruptivnosti, medtem ko je bil namen ocene strukturnega modela skupno obravnavanje zaznavanja koruptivnosti na eni strani in pripravljenosti njenega razkritja (prijave) na drugi strani. Pri oblikovanju strukturnega modela nismo razpolagali z rezultati podobnih predhodnih raziskav, ki bi kazali morebitne razlike v pomenu koruptivnih tveganj znotraj obravnavanih institucij za pripravljenost razkritja korupcije, zato smo, kot že rečeno, vseh enajst zaznanih stopenj koruptivnosti (ki izražajo zaznano koruptivnost v enajstih obravnavanih institucijah) obravnavali kot indikatorje enotno opredeljene latentne spremenljivke.

3.1.1 Faktorska analiza – vzroki za korupcijo

Sodelujoči v raziskavi so se opredeljevali tudi o tem, kaj je vzrok za korupcijo (tabela 3), pri čemer so anketiranci svoje strinjanje izražali na 5-stopenjski lestvici (1 – nikakor se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam). Zanimiva je ugotovitev, da anketiranci na vrh vzrokov za koruptivnost uvrščajo sistemske in zakonske razloge, za katere je povprečna ocena

strinjanja nad 4,2. Na vrhu lestvice sta politika, ki po mnenju anketiranih ne naredi dovolj za boj proti korupciji, ter pretesna povezava med gospodarstvom in politiko. Sredino lestvice zasedajo predvsem etični vzroki ter slab nadzor, medtem ko sta revščina in nizke plače javnih uslužbencev na dnu lestvice vzrokov za pojav korupcije.

Na osnovi končne faktorske rešitve, za katero KMO test primernosti zbranih podatkov znaša 0,77, lahko vidimo, da anketiranci oblikujejo razloge, ki vodijo v korupcijo, na podlagi štirih dimenzij (tabela 3). Prvi faktor izraža sistemske razloge za korupcijo (povezava med politiko in gospodarstvom, nepoštena poslovna praksa in neučinkoviti sistemski mehanizmi). Drugi faktor kaže na materialne razmere in razmere v državi (šibkost države). Tretji faktor kaže na odnos posameznikov (državljanov in odgovornih oseb) do koruptivnih dejanj. Četrty faktor pa združuje zapleten sistem pravil in neučinkovitost sredstev javnega obveščanja pri razkrivanju korupcije. Na podlagi faktorske analize se trditev, ki se nanaša na tradicionalnost pri reševanju težav v zvezi s koruptivnimi dejanji, ni izkazala kot sprejemljiv kazalnik za nobenega izmed faktorjev.

Tabela 3: Rezultati faktorske analize – vzroki za korupcijo

Komponente (faktorji)	Faktorske uteži	Povprečje	Standardni odklon
<i>Sistemske razloge za korupcijo (F1)</i>			
Povezave med gospodarstvom in politiko so pretesne	0,746	4,46	0,85
Slabi mehanizmi odgovornosti ali njihova odsotnost	0,690	4,37	1,11
Nepoštena poslovne prakse in neobjavljena konkurenca	0,671	4,22	1,08
Politiki (vlada in parlament) ne naredijo dovolj za boj proti korupciji	0,656	4,69	0,93
Za korupcijo ni nobene prave kazni (lahke kazni na sodiščih ali odsotnost kazenskega pregona)	0,449	4,37	1,05
Cronbachov koeficient alfa= 0,74			
Pojasnjena varianca (v %)= 26,446			
<i>Materialno-družbene razmere v državi (F2)</i>			
Nizke plače javnih uslužbencev	0,736	2,82	1,69
Moralni razkroj družbe	0,733	4,02	0,95
Splošna šibkost države	0,589	4,22	1,03
Odsotnost javnega nadzora	0,574	4,00	0,77
Slabe družbenoekonomske razmere (nizki dohodki, revščina) vodijo do korupcije	0,425	3,37	1,23
Cronbachov koeficient alfa= 0,72			
Pojasnjena varianca (v %)= 13,343			

Tabela 3: nadaljevanje

Komponente (faktorji)	Faktorske uteži	Povprečje	Standardni odklon
<i>Odnos posameznikov do koruptivnih dejanj (F3)</i>			
Mnogi ljudje sprejemajo korupcijo kot del vsakdanjega življenja	0,728	3,51	0,82
Pristojni organi v praksi pogosto ne upoštevajo zakonodaje	0,622	3,42	1,01
Nejasna pravila z vrzelmi, ki jih je mogoče obiti	0,553	4,29	0,69
Šibko vodstvo na vseh ravneh	0,516	4,09	0,79
Cronbachov koeficient alfa= 0,68			
Pojasnjena varianca (v %)= 8,021			
<i>Zapleten sistem pravil in neučinkovitost sredstev javnega obveščanja (F4)</i>			
Upoštevati je potrebno preveliko število pravil	0,783	3,34	1,21
Šibka in neučinkovita sredstva javnega obveščanja	0,667	3,38	1,24
Cronbachov koeficient alfa= 0,67			
Pojasnjena varianca (v %)= 7,788			
<i>Nerazporejena trditev</i>			
Tradicionalen, starosveten pristop k reševanju problemov		3,46	1,28

3.1.2 Faktorska analiza – razlogi za neprijavljanje korupcije

Drugi sklop trditev v anketnem vprašalniku je bil povezan z osebnimi pogledi na prijavljanje ali neprijavljanje korupcije (tabela 4). Tudi v tem primeru so anketiranci izražali svoje strinjanje na 5-stopenjski lestvici (1 – nikakor se ne strinjam, 5 – popolnoma se strinjam). Razlogov za neprijavljanje korupcije je več. V raziskavi smo ponudili deset možnih, in sicer od bolj sistemskih do tistih, ki že izražajo bolj osebno vpletenost ali nagnjenje do korupcije zaradi morebitnih koristi. Na podlagi vrednosti aritmetične sredine lahko ugotovimo, da na vrhu lestvice razlogov zagotovo izstopa nezaupanje v sistem, ki ga anketirani izražajo z mnenjem, da korupcije ne bi prijavili zaradi koruptivnosti sistema, in tudi zato ker je korupcijo težko dokazati ali zato ker pristojni kljub prijavi ne bi sprožili ustreznih preiskav. Iz raziskave izhaja, da je naslednja skupina razlogov za neprijavljanje strah pred posledicami morebitne prijave, čeprav anketirani kljub izraženemu strahu v povprečju menijo, da je korupcijo treba prijaviti ne glede na morebitne posledice. Zanimivo je tudi, da anketirani v povprečju niti ne vedo, komu bi korupcijo sploh lahko prijavili, kar nas napeljuje na razmišljanje, da bi morali bolje osveščati državljanke o korupciji. Na dnu lestvice so nekoliko pragmatični razlogi, ki kažejo, da imajo posame-

zniki kljub jasno izraženemu odporu do korupcije tudi svoje osebne interese in da posredno podpirajo korupcijo, seveda če jim je v korist. Vendar je za vse te trditve mogoče ugotoviti nekoliko nižje ocene stopenj strinjanja, kar pomeni, da jih večina kljub vsemu odklanja kot vzroke za neprijavljanje korupcije.

Faktorska analiza razkriva, da samo dva faktorja pojasnujeta kar 74 % variance (tabela 4), vrednost KMO pa znaša 0,84. Prvi faktor kaže na osebne interese in motive za neprijavo korupcije, drugi faktor pa izraža nezaupanje do države in njenih mehanizmov za boj s korupcijo, vključno z zaščito posameznikov, ki bi korupcijo prijavili.

Tabela 4: Razlogi za neprijavljanje koruptivnih dejanj

Komponente (faktorji)	Faktorske uteži	Povprečje	Standardni odklon
<i>Neprijava – osebni interesi</i>			
Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (za osebne namene) oz. jih že uporabljam (O1)	0,938	2,30	1,55
Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (v poslovne namene) oz. jih že uporabljam (O2)	0,923	2,34	1,53
Korupcije ne bi prijavil, saj je to lahko način, da pridobim koristi zase, ki jih drugače ne bi mogel (O3)	0,866	2,17	1,44
Korupcije ne bi prijavil, saj je to nekaj popolnoma običajnega (O4)	0,816	2,29	1,43
Cronbachov koeficient alfa= 0,93			
Pojasnjena varianca (v %)= 53,558			
<i>Neprijava – nezaupanje</i>			
Korupcije ne bi prijavil, saj je celoten sistem koruptiven (N1)	0,863	3,48	1,38
Korupcije ne bi prijavil, saj pristojni organi ne bi sprožili preiskav (N2)	0,819	3,38	1,41
Korupcije ne bi prijavil, ker jo je izjemno težko dokazati (N3)	0,766	3,40	1,44
Korupcije ne bi prijavil, ker bi si nakopal težave (šikaniranje, maščevanje) (N4)	0,671	3,22	1,28
Cronbachov koeficient alfa = 0,82			
Pojasnjena varianca (v %) = 20,573			
<i>Nerazporejeni trditvi</i>			
Korupcijo je treba prijaviti ne glede na posledice		3,17	1,11
Ne vem, komu prijaviti korupcijo		2,92	1,37

Izmed ponujenih desetih trditev se nista uvrstili v noben faktor dve, ki izražata mnenje o prijavi koruptivnih dejanj ne glede na posledice in vedenje o tem, komu prijaviti korupcijo.

4 Definicija in interpretacija modela

4.1 Definicija modela strukturnih enačb

Metodo strukturnih enačb (angl. structural equation modeling – SEM) danes štejejo za pomembnejšo komponento uporabnih multivariatnih statističnih analiz. Uporabljajo jo biologi, ekonomisti, raziskovalci na področju izobraževanja, tržni in medicinski raziskovalci ter različne vrste drugih družboslovnih in vedenjskih znanstvenikov (Hershberger, Marcoulides in Parramore, 2003). Metoda strukturnih enačb je metoda za določitev, oceno in ovrednotenje modelov linearnega razmerja znotraj skupka opazovanih spremenljivk

glede na običajno manjše število neopazovanih spremenljivk (Shah in Goldstein, 2006).

Modeliranje strukturnih enačb poteka v naslednjih standardnih korakih (Stephenson, Holbert in Zimmerman, 2006):

- opredelitev konceptualnega modela, v katerega so vnesene raziskovalne predpostavke (izbor latentnih⁹ in opazova-

⁹ Latentne spremenljivke so hipotetične ali teoretične spremenljivke (konstrukti), ki ne morejo biti neposredno opazovane. Latentne spremenljivke so zelo pomembne za večino znanstvenih disciplin, toda splošno nam ne omogočajo, da bi na popolnoma jasen ali natančen način merili njihov obstoj ali vpliv. Ker teh konstruktov ne moremo meriti eksplicitno, jih izpeljemo iz opazovanja ali merjenja specifičnih značilnosti, ki jih operacijsko določajo (na primer s pomočjo preizkusov, lestvic, lastnih poročanj, popisov ali vprašalnikov) (Raykov in Marcoulides, 2000).

nih spremenljivk¹⁰),

- testiranje konceptualnega modela in oblikovanje končnega modela,
- preverjanje modela s statističnimi indeksi ustreznosti.

4.1.1 Opredelitev konceptualnega modela

Opredelitev konceptualnega modela obsega natančno opredelitev razmerij med latentnimi spremenljivkami in določanje, kako bodo latentne spremenljivke izmerjene. Verjetno gre za najpomembnejši in tudi za najzahtevnejši korak, ki je odločilen, saj vse ostalo sledi iz njega; model lahko specificiramo nepravilno ali izberemo napačne merjene spremenljivke, ki naj bi odražale latentne spremenljivke. Za najtežavnejši korak gre, ker nam računalnik na tej stopnji ne more biti v pomoč; pri razmišljanju smo prepuščeni sami sebi. Model specificiramo na osnovi poznavanja svojega strokovnega področja, branja literature ali na osnovi teorije (Norman in Streiner, 2003).

Na osnovi rezultatov faktorjske analize smo identificirali tri latentne spremenljivke, ki smo jih poimenovali:

- zaznava korupcije,
- neprijava – osebni interesi,
- neprijava – nezaupanje.

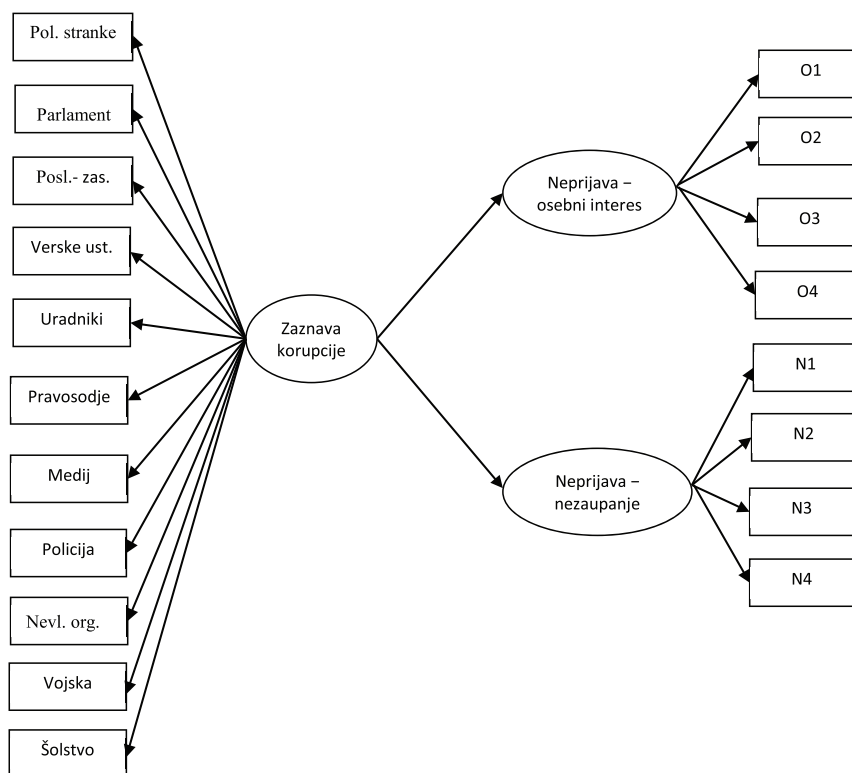
Latentno spremenljivko zaznava korupcije smo v konceptualnem modelu merili z enajstimi opazovanimi spremenljivkami, medtem ko smo latentno spremenljivko neprijava – osebni interesi, merili s štirimi različnimi indikatorji, ki jih v tabeli 4 in sliki 1 predstavljamo z akronimi O1, O2, O3 in O4. Drugo latentno spremenljivko neprijava – nezaupanje, smo prav tako merili s štirimi indikatorji, ki smo jih označili z akronimi N1, N2, N3 in N4.

Tabela 5: Opredelitev latentnih in opazovanih spremenljivk

Latentna spremenljivka	Opazovane spremenljivke
<i>Zaznava korupcije</i>	<ul style="list-style-type: none"> – Politične stranke – Parlament – Poslovno-zasebni sektor – Verske ustanove – Uradniki na ministrstvih/občinah – Pravosodje – Mediji – Policija – Nevladne organizacije – Vojska – Šolstvo
<i>Neprijava – osebni interesi</i>	<p>O1 = Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (za osebne namene) oz. jih že uporabljam</p> <p>O2 = Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (v poslovne namene) oz. jih že uporabljam</p> <p>O3 = Korupcije ne bi prijavil, saj je to lahko način, da pridobim koristi zase, ki jih drugače ne bi mogel</p> <p>O4 = Korupcije ne bi prijavil, saj je to nekaj popolnoma običajnega</p>
<i>Neprijava – nezaupanje</i>	<p>N1 = Korupcije ne bi prijavil, saj je celoten sistem koruptiven</p> <p>N2 = Korupcije ne bi prijavil, saj pristojni organi ne bi sprožili preiskav</p> <p>N3 = Korupcije ne bi prijavil, ker jo je izjemno težko dokazati</p> <p>N4 = Korupcije ne bi prijavil, ker bi si nakopal težave (šikaniranje, maščevanje)</p>

¹⁰ Opazovane spremenljivke imajo različna imena, med drugim manifestne spremenljivke, mere, indikatorji ali nadomestne spremenljivke (Bollen, 1989). Opazovane ali indikatorske spremen-

ljivke so spremenljivke, ki so neposredno opazovane ali merjene (Schumacker in Lomax, 1996).

Slika 1: Konceptualni model vpliva zaznave korupcije na njeno neprijavo

4.2 Testiranje konceptualnega modela in oblikovanje končnega modela

Iz konceptualnega modela je razvidno, kateri kazalniki opredeljujejo izbrane latentne spremenljivke ter njihove možne medsebojne povezave. V naslednji fazi analize je treba preveriti, kateri elementi v modelu niso odveč, kar storimo s pomočjo programa LISREL – linear structural relations.

Na podlagi izbrane metode ocenjevanja (metoda največje verjetnosti) nam programski paket LISREL prikazuje rezultate v obliki enačbe, s čimer je (Diamantopoulos in Siguaw, 2000):

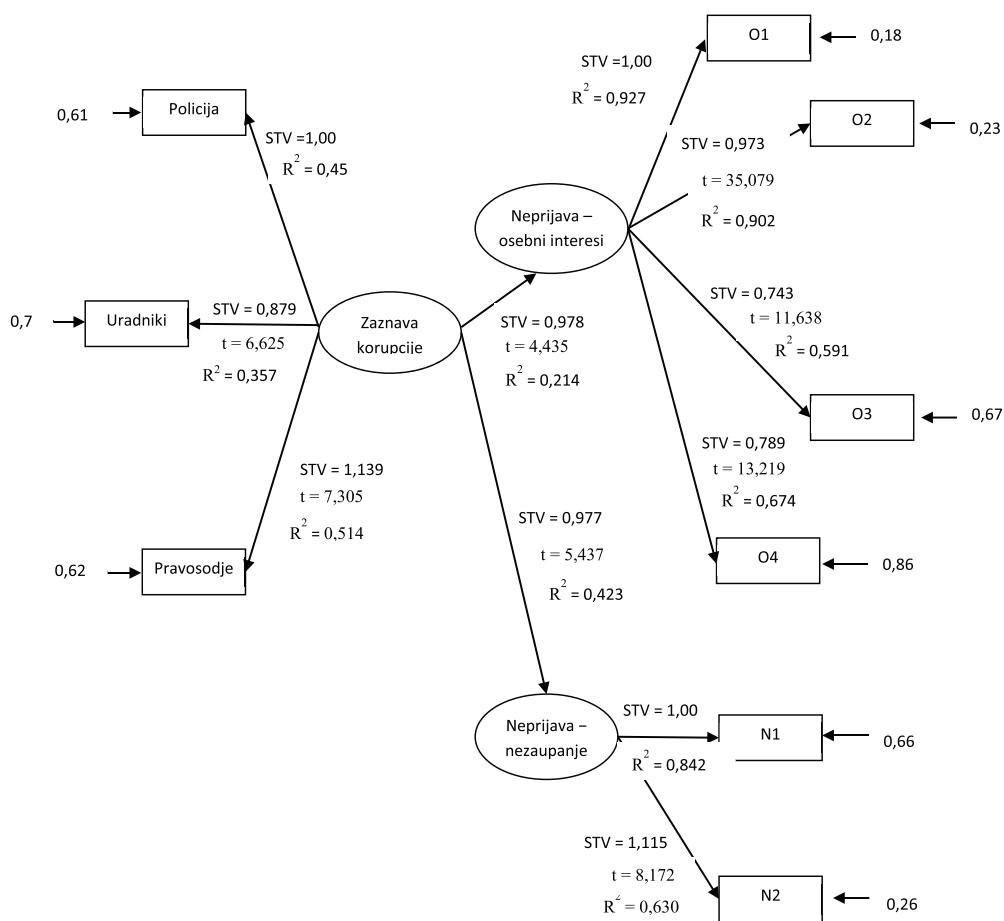
- vsaka opazovana spremenljivka izražena kot linearna funkcija svoje pripadajoče latentne spremenljivke in
- vsaka odvisna latentna spremenljivka izražena kot linearna funkcija ustreznih neodvisnih latentnih spremenljivk.

Rezultati, ki smo jih pridobili s postopkom ocenjevanja strukturnega modela s pomočjo programa LISREL, opravičujejo smiselnost skupne obravnave obeh proučevanih vidikov

korupcije, na eni strani vidika njenega zaznavanja, na drugi strani pa pripravljenosti oziroma nepripravljenosti njenega razkritja. Na strani zaznavanja koruptivnosti so se izmed vseh enajstih zaznanih stopenj koruptivnosti (vezano na enajst obravnavanih institucij) kot statistično pomembni indikatorji obravnavanega konstrukta izkazali zgolj trije, in sicer zaznavanje koruptivnosti v pravosodju, policiji in med uradniki. Glede na to, da gre za obravnavo odnosa med zaznavanjem koruptivnosti in (ne)pripravljenostjo njenega razkritja, rezultat ni presenetljiv, saj so omenjene tri institucije neposredno vključene v postopke prijavljanja konkretnih primerov korupcije in postopke sankcioniranja vpletenih oseb v koruptivna dejanja oziroma v preprečevanje koruptivnih dejanj. Zaupanje državljanov v navedene tri institucije (pravosodje, policija, uradniki) je očitno izredno pomembno za odločitev posameznika za prijavo zaznanega koruptivnega dejanja. Na strani proučevanja pripravljenosti oziroma nepripravljenosti razkritja zaznanega koruptivnega dejanja pa ocenjeni strukturni model osvetljuje dva pomembna vidika/dejavnika, ki sta povezana z odločitvami državljanov o prijavi/neprijavi zaznanih koruptivnih dejanj. Odločitev za neprijavo zaznanega koruptivnega dejanja je lahko posledica nezaupanja v sistem

oziroma institucije, ki so neposredno vpletene v prijavne postopke, postopke sankcioniranja oziroma preprečevanja širjenja korupcije. Po drugi strani pa so motiv za neprijavo zaznane koruptivnega dejanja lahko popolnoma osebni interesi posameznika zaradi njegove morebitne vpletenosti, v katerega izmed koruptivnih dejanj.

Končni model strukturnih enačb, ki pojasnjuje vzročno posledične povezave med zaznavo korupcije in razlogi za njeno neprijavo, je prikazan na sliki 2.

Hi-kvadrat = 35,904, stopenj prostosti = 25, p-vrednost = 0,073, RMSEA = 0,067

Slika 2: Model vzročno posledičnih povezav med zaznavo korupcije in razlogi za njeno neprijavo s prikazanimi standardiziranimi vrednostmi koeficientov (STV), vrednostmi t-statistike (t) in kvadratom multiple korelacije (R^2)¹¹

¹¹ Ta vrednost je analogna R^2 , ki ga dobimo z navadno regresijsko analizo ter prikazuje delež variance odvisne spremenljivke, pojasnjen z neodvisnimi spremenljivkami v enačbi (Diamantopoulos in Siguaw, 2000).

Interpretacija nekaterih številčnih vrednosti v modelu (slika 2):

1. Bivariantni odnos med latentnima spremenljivkama zaznava korupcije in neprijava – osebni interesi je pozitiven, kar pomeni, da se v primeru povečanja zaznave korupcije za en standardni odklon neprijava zaradi osebnih interesov poveča za 0,978 standardnega odklona ($R^2 = 0,214$; $t = 4,435$);

2. Bivariantni odnos med latentnima spremenljivkama zaznava korupcije in neprijava – nezaupanje je pozitiven, kar pomeni, da se v primeru povečanja zaznave korupcije za en standardni odklon neprijava zaradi nezaupanja v institucije poveča za 0,977 standardnega odklona ($R^2 = 0,423$; $t = 5,437$);

3. Najbolj kakovosten indikator latentne spremenljivke zaznava korupcije je stopnja zaznavanja koruptivnosti v »pravosodju« ($R^2 = 0,514$; $t = 7,305$), kateremu sledi indikator »policija« ($R^2 = 0,453$) ter kot najmanj pomemben indikator »uradniki« ($R^2 = 0,357$; $t = 0,357$);

4. Najbolj kakovosten indikator latentne spremenljivke neprijava – osebni interesi je indikator O1 »Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (za osebne namene) oz. jih že uporabljam« ($R^2 = 0,927$) ter indikator O2 »Korupcije ne bi prijavil, saj bom njena dejanja verjetno moral tudi sam uporabiti (v poslovne namene) oz. jih že uporabljam« ($R^2 = 0,902$; $t = 35,078$), po tem pa indikatorja O4 »Korupcije ne bi prijavil, saj je to nekaj popolnoma običajnega« ($R^2 = 0,674$; $t = 13,219$) ter O3 »Korupcije ne bi prijavil, saj je to lahko način, da pridobim koristi zase, ki jih drugače ne bi mogel« ($R^2 = 0,591$; $t = 11,638$);

5. Najbolj kakovosten indikator latentne spremenljivke neprijava – nezaupanje je indikator N1 »Korupcije ne bi prijavil, saj je celoten sistem koruptiven« ($R^2 = 0,842$), za njim pa indikator N2 »Korupcije ne bi prijavil, saj pristojni organi ne bi sprožili preiskav« ($R^2 = 0,630$; $t = 8,172$).

4.3 Ustreznost modela

Ustreznost strukturnega modela ocenjujemo z indeksi ujemanja, ki jih imenujemo tudi mere ustreznosti. Te merijo stopnjo ujemanja teoretičnega modela z dejansko ocenjenimi povezavami med opazovanimi spremenljivkami oziroma konstrukti.

V literaturi je v statističnih analizah mogoče zaslediti, da raziskovalci pri ocenjevanju ustreznosti modela ne uporabljajo vseh indeksov, ki jih izračuna računalniški program LISREL, ampak le nekatere, navadno se odločijo za približno pet indeksov. Tako Kline (1998) priporoča oceno ustreznosti na podlagi indeksov, kot so hi-kvadrat, GFI, NFI ali CFI, NNFI in SRMR; medtem ko McDonald in Ho (2002) priporočata uporabo hi-kvadrata, CFI in RMSEA. Odločili smo se, da ocenimo ustreznost modela na podlagi večjega števila indeksov, kot jih priporočajo avtorji. Na osnovi pregleda literature smo za vsak izbrani indeks, ki smo ga vključili v oceno ustreznosti, opredelili dve referenčni vrednosti: dobro prileganje in sprejemljivo prileganje. V tabeli 6 so prikazane referenčne vrednosti izbranih mer splošne ustreznosti in ustreznost modela glede na izračunano vrednost indeksa (Dion, 2008; Diamantopououlos in Siguaw, 2000; Doll, Xia in Torkzadeh, 1994; Hair, Anderson, Tatham in Black, 1998; Kelloway, 1998; Schumacker in Lomax, 1996; Williams in McGuire, 2005).

Tabela 6: Pregled indeksov splošne ustreznosti modela

Oznaka indeksa ujemanja	Referenčna vrednost	Vrednost indeksa	Ustreznost
χ^2	$p \geq 0,05$	35,904 (0,073)	Da
Normirani χ^2	$0 \leq x_2 \leq 2$ dobro prileganje $2 < x_2 \leq 5$ sprejemljivo prileganje	1,436	Da
RMSEA	$0 \leq RMSEA \leq 0,05$ dobro prileganje $0,05 < RMSEA \leq 0,10$ sprejemljivo prileganje	0,0667	Da
ECVI	Znotraj 90 % intervala zaupanja (0,499–0,760)	0,571	Da
NFI	$0,80 \leq NFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < NFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,962	Da
NNFI	$0,80 \leq NNFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < NNFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,983	Da
PNFI	$0,50 \leq PNFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,668	Da

Oznaka indeksa ujemanja	Referenčna vrednost	Vrednost indeksa	Ustreznost
CFI	$0,80 \leq CFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < CFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,988	Da
IFI	$0,80 \leq IFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < IFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,988	Da
RFI	$0,80 \leq RFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < RFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,946	Da
SRMR	$0 \leq SRMR \leq 0,05$ dobro prileganje $0,05 < SRMR \leq 0,10$ sprejemljivo prileganje	0,100	Da – na meji
GFI	$0,80 \leq GFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < GFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,941	Da
AGFI	$0,80 \leq AGFI \leq 0,90$ sprejemljivo prileganje $0,90 < AGFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,893	Da
PGFI	$0,50 \leq PGFI \leq 1,00$ dobro prileganje	0,523	Da
CN	N = 163,919	233	Da

Na osnovi izračunanih vrednosti indeksov splošne ustreznosti modela ugotavljamo, da se predpostavljeni model dobro ujema z razpoložljivimi empiričnimi podatki. Izmed vseh 15 izbranih indeksov dva indeksa kažeta sprejemljivo prileganje, en indeks ima vrednost na meji sprejemljivosti, ostali indeksi pa kažejo na dobro prileganje modela.

5 Razprava

Statistične interpretacije modela, ki so podane v prejšnjem poglavju, lahko vsebinsko interpretiramo na naslednje načine. Najprej, hipoteza, da zaznava korupcije vpliva na pripravljenost za njeno prijavo, je potrjena. Večja, kot je zaznava, manjša je pripravljenost za njeno prijavo. To velja za neprijavo zaradi osebnih interesov in tudi zaradi nezaupanja. Model je odgovoril tudi na vprašanje, ali zaznava korupcije v različnih okoljih različno učinkuje na pripravljenost za njeno prijavo. Pokazalo se je, da imajo statistično značilno posledico le zaznava korupcije v policiji, pri uradnikih in v pravosodju. Zaznava korupcije na drugih področjih ne vpliva na posameznikovo pripravljenost za njeno prijavo. To je zanimiva ugotovitev predvsem zaradi tega, ker opredeljuje prioritete institucije, kjer bi zmanjšana zaznava korupcije povečala pripravljenost za njeno prijavo.

Druga pomembna ugotovitev je, da zaznava korupcije najbolj spodbuja zmanjšanje prijav zaradi nezaupanja in bistveno manj zaradi osebnih interesov oziroma želje po »lepši samopodobi«. To je intuitivno tudi pričakovano, saj na primer, zaznava korupcije v pravosodju ali policiji povečuje nezaupanje v najbolj izpostavljene institucije, ki naj bi se borile proti korupciji. To bi lahko bil predmet nadaljnjih raziskav.

Iz naše raziskave ne moremo sklepati, da so razmere v Sloveniji enake ali drugačne od razmer v drugih državah, saj nismo našli podobnih raziskav v drugih državah, ki bi omogočale tako primerjavo. Glede na to, da je zaznava korupcije v Sloveniji primerljiva z drugimi, predvsem z državami v našem okolju (Transparency International, 2013), lahko intuitivno sklepamo, da so tudi vzroki za neprijavo podobni. Vendar bi kazalo to področje podrobneje raziskati, saj je pripravljenost na prijavo korupcije eden od temeljev za boj proti korupciji. Po drugi strani pa je lahko nekritično prenašanje izkušenj iz drugih okolij zelo neučinkovito, saj so lahko vzroki in posledice ukrepov različni.

Zanimiva se nam zdi tudi analiza vzrokov za neprijavljanje korupcije, ki izvirajo iz osebnih interesov in morebitnih osebnih pričakovanj posameznikov glede možne uporabe koruptivnih dejanj. Verjetno je to posebej težko objektivno analizirati zaradi izjemno občutljivih osebnih »priznanj«.

Za konec je prav omeniti še to, da je predstavljena raziskava na podlagi nenaključnega vzorca ena prvih, pri nas je kar prva, ki analizira razmerje med zaznavo in pripravljenostjo na prijavo korupcije. Zato smo se srečevali z vrsto metodoloških dilem, saj smo lahko le intuitivno opredeljevali po svoji oceni relevantne kazalnike. Model strukturnih enačb je sicer izpostavil pomembne kazalnike, vendar to še ne pomeni, da niso nekateri izpuščeni. Vsekakor je to pomemben prispevek pri opredelitvi splošnejšega in celovitejšega modela, ki bi ga lahko uporabili pri nadaljnjem raziskovanju.

Literatura

- Andosova, J., Baitugelova, N., Jandosova, F. in Kunitsa, S. (2003). *Perceptions of corruption in Kazakhstan – by parliamentarians, public officials, private business and civil society*. Pridobljeno na <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/undp/unpan011504.pdf>
- Batory, A. (2012). Why do anti-corruption laws fail in Central Eastern Europe? A target compliance perspective. *Regulation & Governance*, 6(1), 66–82.
- Bollen, K. A. (1989). *Structural equations with latent variables*. New York: Wiley.
- Budak, J. (2006). Corruption in Croatia: Perceptions rise, problems remain. *Croatian Economic Survey*, 9, 35–68.
- Budak, J. in Rajh, E. (2012). Corruption survey in Croatia: Survey confidentiality and trust in institutions. *Društvena istraživanja*, 21(2), 291–313.
- Campbell, J. L. in Göritz, A. S. (2014). Culture corrupts! A qualitative study of organizational culture in corrupt organizations. *Journal of Business Ethics*, 120(3), 291–311.
- Clausen, B., Kraay, A. in Nyiri, Z. (2011). Corruption and confidence in public institutions: Evidence from a global survey. *The World Bank Economic Review*, 25(2), 212–249.
- Čabelková, I. (2001). *Perceptions of corruption in Ukraine: Are they correct?* Pridobljeno na <http://core.ac.uk/download/pdf/6293900.pdf>
- Davis, M. (2012). Rewarding whistleblowers. *International Journal of Applied Philosophy*, 26(2), 269–277.
- Davis, J. H. in Ruhe, J. A. (2003). Perceptions of country corruption: Antecedents and outcomes. *Journal of Business Ethics*, 43(4), 275–288.
- Diamantopoulou, A. in Siguaw, J. A. (2000). *Introducing LISREL: A guide for the uninitiated*. London: Sage.
- Dion, P. A. (2008). Interpreting structural equation modeling results: A reply to Martin and Cullen. *Journal of Business Ethics*, 83(3), 365–368.
- Dobovšek, B. (2009). Prevention of corruption in practice – integrity plans. V G. Meško in H. Kury (ur.), *Crime policy, crime control and crime prevention – Slovenian perspectives* (str. 253–277). Ljubljana: Tipografija.
- Dobovšek, B. in Škrbec, J. (2012). Korupcija, grožnja slovenski (pravni) državi. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 63(1), 50–59.
- Doll, W. J., Xia, W. in Torkzadeh, G. A. (1994). A confirmatory factor analysis of the end-user computing satisfaction instrument. *Mis Quarterly*, 18(4), 453–461.
- Dreher, A., Kotsogiannis, C. in McCorrison, S. (2007). Corruption around the world: Evidence from a structural model. *Journal of Comparative Economics*, 35(3), 443–466.
- Fedran, J., Dobovšek, B. in Ažman, B. (2015). Assessing the preventive anti-corruption efforts in Slovenia. *Varstvoslovje*, 17(1), 82–99.
- Gulnaz, S. (2010). What explains corruption perceptions? The dark side of political competition in Russia's regions. *Comparative Politics*, 42(2), 147–166.
- Habib, M. in Zurawicki, L. (2002). Corruption and foreign direct investment. *Journal of International Business Studies*, 33(2), 291–307.
- Hair, J. F., Anderson, R. E., Tatham, R. L. in Black, W. C. (1998). *Multivariate data analysis*. Englewood Cliffs: Prentice Hall.
- Hershberger, S. L., Marcoulides, G. A. in Parramore M. M. (2003). Structural equation modeling: An introduction. V B. H. Pugesek, A. Tomer in A. von Eye (ur.), *Structural equation modeling: Applications in ecological and evolutionary biology* (str. 3–41). Cambridge: Cambridge University Press.
- Heyneman, S. P., Anderson, K. H. in Nuraliyeva, N. (2008). The cost of corruption in higher education. *Comparative Education Review*, 52(1), 1–25.
- Ionescu, L. (2013). Perceptions of corruption in emerging economies. *Economics, Management, and Financial Markets*, 8(1), 136–141.
- Kelloway, E. K. (1998). *Using LISREL for structural equation modeling: A researcher's guide*. Thousand Oaks: Sage.
- Ko, K. in Samajdar, A. (2010). Evaluation of international corruption indexes: Should we believe them or not? *The Social Science Journal*, 47(3), 508–540.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford.
- Krašovec, A., Johannsen, L., Pedersen, K. H. in Deželan, T. (2014). Nevarnost sistemske korupcije v Sloveniji: spodbude in ovire. *Revija za kriminalistiko in kriminologijo*, 65(3), 207–220.
- Kurdija, S. (2010). *Stališča o korupciji 2009: raziskava*. Pridobljeno na https://www.kpk-rs.si/download/t_datoteke/6748
- McDonald, R. P. in Ho, M. H. (2002). Principles and practice in reporting structural equation analyses. *Psychological Methods*, 7(1), 64–82.
- Melgar, N., Rossi, M. in Smith, T. W. (2010a). The perception of corruption. *International Journal of Public Opinion Research*, 22(1), 120–131.
- Melgar, N., Rossi, M. in Smith, T. W. (2010b). The perception of corruption in a cross-country perspective: Why are some individuals more perceptive than others? *Economia Aplicada*, 14(2), 183–198.
- Meško, K. (2009). Preventivni vidik ukrepov proti korupciji. V T. Pavšič Mrevlje (ur.), *Zbornik prispevkov: 10. slovenski dnevi varstvoslovja*. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede. Pridobljeno na <http://www.fvv.uni-mb.si/dv2009/zbornik/clanki/mesko.pdf>
- Mishler, W. in Rose, R. (2008). *Seeing is not always believing: Measuring corruption perceptions and experiences*. Pridobljeno na <http://www.u.arizona.edu/~mishler/corrupt08-18-08.pdf>
- Moberly, R. (2006). Sarbanes-Oxley's structural model to encourage corporate whistleblowers. *Brigham Young University Law Review*, 1107–1180.
- Mungiu-Pippidi, A. (2006). Corruption: Diagnosis and treatment. *Journal of Democracy*, 17(3), 86–99.
- Norman, G. R. in Streiner, D. L. (2003). *PDQ statistics*. Hamilton: BC Decker.
- Nunnally, J. C. in Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory*. New York: McGraw-Hill.
- Persson, A., Rothstein, B. in Teorell, J. (2013). Why anticorruption reforms fail: Systemic corruption as a collective action problem. *Governance*, 26(3), 449–471.
- Raykov, T. in Marcoulides, G. A. (2000). A method for comparing completely standardized solutions in multiple groups. *Structural Equation Modeling*, 7(2), 292–308.
- Rytkin, D., Serra, D. in Tremewan, J. (2015). *I paid a bribe: Information sharing and extortionary corruption*. Pridobljeno na ftp://econpapers.fsu.edu/RePEc/fsu/wpaper/wp2015_07_01.pdf
- Schumacker, R. E. in Lomax, R. G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Mahwah: Lawrence Erlbaum.
- Shah, R. in Goldstein, S. M. (2006). Use of structural equation modeling in operations management research: Looking back and forward. *Journal of Operations Management*, 24(2), 148–169.

43. Song, X. in Cheng, W. (2012). Perception of corruption in 36 major Chinese cities: Based on survey of 1,642 experts. *Social Indicators Research*, 109(2), 211–221.
44. Stephenson, M. T., Holbert, R. L., in Zimmerman, R. S. (2006). On the use of structural equation modeling in health communication research. *Health Communication*, 20(2), 159–167.
45. Sumanth, J. J., Mayer, D. M. in Kay, V. S. (2011). Why good guys finish last: The role of justification motives, cognition, and emotion in predicting retaliation against whistleblowers. *Organizational Psychology Review*, 1(2), 165–184.
46. Swaleheen, M. (2011). Economic growth with endogenous corruption: An empirical study. *Public Choice*, 146(1–2), 23–41.
47. Štulhofer, A. (2004). Perception of corruption and the erosion of social capital in Croatia 1995–2003. *Croatian Political Science Review*, 41(5), 74–86.
48. Štulhofer, A., Kufirin, K., Čaldarović, O., Maršić, T., Gregurović, M., Odak, I. et al. (2007). *Chronic, incurable or what? Perceptions of corruption in Croatia*. Pridobljeno na http://kops.uni-konstanz.de/bitstream/handle/123456789/11455/Chronic_incurable_or_what.pdf?sequence=1&isAllowed=y
49. Transparency International – The Global Coalition against Corruption. (2012). *Global corruption barometer 2010/11*. Pridobljeno na <http://gcb.transparency.org/gcb201011/results>
50. Transparency International – The Global Coalition against Corruption. (2013). *Global corruption barometer 2013*. Pridobljeno na <http://www.transparency.org/gcb2013/report>
51. United Nations Office of Drugs and Crime [UNODC]. (2011a). *Corruption in Croatia: Bribery as experienced by the population*. Pridobljeno na http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Croatia_corruption_report_web_version.pdf
52. United Nations Office of Drugs and Crime [UNODC]. (2011b). *Corruption in the western Balkans: Bribery as experienced by the population*. Pridobljeno na http://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/corruption/Western_balkans_corruption_report_2011_web.pdf
53. Valicon. (2010). *Raziskava o gospodarskem in poslovnem okolju, poslovni etiki in neuradnih plačilih na Slovenskem za leto 2009: poročilo*. Pridobljeno na https://www.kpk-rs.si/download/t_datoteke/1755
54. Warren, M. E. (2006). Democracy and deceit: Regulating appearances of corruption. *American Journal of Political Science*, 50(1), 160–174.
55. Williams, L. K. in McGuire, S. J. J. (2005). *Effects of national culture on economic creativity and innovation implementation*. Pridobljeno na http://www.isnie.org/ISNIE05/Papers05/Williams_McGuire.pdf
56. Zakon o integriteti in preprečevanju korupcije. (2011). *Uradni list RS*, (69/11).

Impact of Perception of Corruption on Readiness to Report Corruption

Massimo Manzin, Ph.D., Criminal police inspector, Police directorate Koper, Slovenia. E-mail: massimo.manzin@policija.si

Robert Šumi, Ph.D., Head of centre, Research and social skills centre in Police academy, Slovenia. E-mail: robert.sumi@policija.si

Aleksander Koporec Oberčkal, Ph.D., Senior police inspector, Research and social skills centre in Police academy, Slovenia, E-mail: aleksander.koporec.oberckal@policija.si

Cene Bavec, Ph.D., Professor Emeritus of the University of Primorska, Slovenia. E-mail: cene.bavec@guest.arnes.si

In our survey, we analysed the link between perception and readiness to report corruption within the Slovenian environment. The input data for the study were obtained by interviewing 233 individuals from a variety of commercial and public organizations, and in the analysis, we have used Structural Equation Modelling. The conceptual model was built on the results of the factor analysis of the input data, with the final model based on the verification of the model using statistical indices of adequacy. We have confirmed the hypothesis that a higher perception of corruption leads to lower readiness to report corruptive activities. We have also found that the perception of corruption in various environments differ in their impact on the readiness for its reporting. Statistically, only relevant perceptions of corruption was found in the judiciary, the police and the administration. Other areas had no influence on readiness for reporting. In analysing reasons for non-reporting the corruption offenses, we found that distrust was more significant than personal interests.

Keywords: corruption, perception of corruption, reporting corruption, personal interests, mistrust

UDC: 343.352(497.4)